

Н. В. Головач,

к. пед. н., доцент, завідувач кафедри людського капіталу та лідерства,
ПрАТ "ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6215-6575>

Г. О. Кришталь,

д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи,
ПрАТ "ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3420-6253>

І. О. Брюховецька,

к. е. н., доцент, доцент фінансів, банківської та страхової справи,
ПрАТ "ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1469-1485>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.9.94

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

N. Holovach,

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Human Capital and Leadership, Interregional Academy of Personnel Management

H. Kryshstal,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, Interregional Academy of Personnel Management

I. Briukhovetska,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Interregional Academy of Personnel Management

ECONOMIC ESSENCE OF INVESTMENT POTENTIAL OF NON-BANK FINANCIAL INSTITUTIONS

У статті обґрунтовано економічну сутність інвестиційного потенціалу небанківських фінансових установ як здатність акумулювати, трансформувати й ефективно спрямовувати ресурси в інвестиційні активи з урахуванням ризику, ліквідності, регуляторних вимог і стратегічних цілей. Методологію дослідження становлять системний підхід, порівняльний аналіз, структурно-функціональне узагальнення, контент-аналіз джерел і нормативних актів, елементи логіко-економічного моделювання. Розмежовано фінансовий, ресурсний, інвестиційний потенціал, інвестиційну спроможність та активність НФУ. За даними НБУ за IV квартал 2025 року виявлено неоднорідність розвитку сегментів: зростання активів страховиків і фінансових компаній та звуження позицій кредитних спілок і ломбардів. Запропоновано авторське трактування потенціалу через ресурсний, регуляторний, управлінський, ризиковий, ринковий і результативний контури та систему індикаторів оцінювання для управління конкурентоспроможністю НФУ.

The article substantiates the economic essence of the investment potential of non-bank financial institutions as a complex category that reflects not only the presence of financial resources, capital, and assets, but also an institution's ability to accumulate, transform, and efficiently allocate these resources into investment assets while considering risk, liquidity, regulatory requirements, and strategic goals. The methodology includes the systems approach, analytical and synthetic method, comparative analysis, structural and functional generalization, content analysis of scientific sources and regulatory acts, and elements of logical-economic modeling. Scientific approaches to defining the investment potential of non-bank financial institutions are generalized, and related categories such as financial potential, resource potential, investment capacity, investment activity, and investment potential are differentiated. This made it possible to clarify that investment potential should not be reduced to available resources, since it characterizes the institution's ability to convert them into investment results. Based on official data of the National Bank of Ukraine for the fourth quarter of 2025, the article demonstrates the heterogeneity of individual segments of the non-bank financial sector: growth in the assets of insurers and finance companies, a decline in the assets of credit unions and pawnshops, and the increasing role of investment income in shaping insurers' profitability. The scientific novelty lies in the author's clarification of the content of NBFIs' investment potential through the combination of resource, institutional-regulatory, managerial, risk, market, and performance dimensions, as well as in the development of a generalized system of indicators for its assessment. The practical significance lies in the possibility of using the proposed approach to form a mechanism for managing investment potential, investment budgeting, assessment of investment attractiveness, risk control, and strengthening the competitiveness of non-bank financial institutions.

Ключові слова: небанківські фінансові установи; інвестиційний потенціал; інвестиційна діяльність; фінансовий ринок; інвестиційні відносини; інвестиційна привабливість; оцінювання інвестиційного потенціалу; індикатори ефективності; інвестиційні ризики; бюджетування інвестицій; стратегія управління; конкурентоспроможність НФУ.

Key words: non-bank financial institutions; investment potential; financial market; investment relations; investment attractiveness; investment potential assessment; efficiency indicators; investment risks; investment budgeting; management strategy; competitiveness of NBFIs.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Небанківські фінансові установи є важливою складовою фінансового ринку, оскільки акумулюють вільні кошти, перерозподіляють фінансові ресурси, розширюють доступ до фінансових послуг та формують інвестиційний капітал. Різні типи НФУ створюють відмінні фінансові потоки, інвестиційні горизонти, моделі ризику й можливості вкладення ресурсів. Тому дослідження їхнього інвестиційного потенціалу є необхідним для оцінювання стійкості НФУ, розвитку фінансового ринку та інвестиційних відносин.

Актуальність проблеми посилюється воєнними ризиками, макроекономічною нестабільністю, змінами регулювання та потребою у фінансуванні відновлення економіки України. Небанківський фінансовий сектор доцільно розглядати як канал мобілізації приватних ресурсів. За оцінками OECD, відновлення України потребує приватного фінансування, а ефективні фінансові ринки й інститути є передумовою акумуляції капіталу [13; 14]. Інвестиційний потенціал НФУ має подвійне значення:

для установ він є основою фінансової стійкості, прибутковості та конкурентоспроможності, а для економіки — чинником розширення інвестиційної бази й розподілу ресурсів.

Водночас інвестиційний потенціал НФУ часто отожднюють з обсягом активів, власним капіталом або фактом інвестиційної діяльності. Такий підхід є звуженим, оскільки не враховує інституційну природу НФУ, регуляторні вимоги, ризик-менеджмент, бюджетування інвестицій, ліквідність та інвестиційний горизонт. У законодавстві інвестиційна діяльність визначається як сукупність практичних дій щодо реалізації інвестицій, а інвестиції — як цінності, вкладені для отримання доходу або досягнення соціального чи екологічного ефекту [10]. Отже, інвестиційний потенціал НФУ слід оцінювати не лише за ресурсами, а за здатністю трансформувати їх у керований економічний результат. Наукове завдання полягає в уточненні його сутності, компонентів, чинників формування, індикаторів оцінювання та механізму управління, що поєднує стратегічне планування, оцінювання ризиків, регуляторну відповідність і контроль результативності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика функціонування небанківських фінансових установ в Україні розкривається у працях з розвитку фінансового ринку, регулювання фінансових послуг, інвестиційної діяльності та ризик-менеджменту. Н. Дребот, Я. Танчак і М. Миколишин визначають НФУ як професійних учасників ринку фінансових послуг, що здійснюють спільне інвестування, управління активами, посередницькі, гарантійні та інші операції, акцентуючи на поєднанні спеціального регулювання із загальними заходами розвитку ринку [1]. Інвестиційний потенціал НФУ предметно висвітлено у працях В. Ільчука, Т. Шпомер і А. Шпомер. Автори трактують його як здатність трансформувати акумульовані ресурси в інвестиційні потоки через взаємодію ресурсів, можливостей, інституційних умов і чинників середовища [2; 3]. У межах оцінювання інвестиційного потенціалу розмежовано зовнішній, внутрішній і сукупний потенціал та обґрунтовано поєднання кількісних і якісних індикаторів [4].

О. Неізвестна, Н. Слободянюк, С. Волошина та Ю. Гудзь аналізують інвестиційну спроможність небанківських фінансових інститутів як здатність акумулювати ресурси й реалізовувати інвестиційну функцію [7]. Є. Поліщук розкриває сутність НФУ в інвестиційному процесі та їхню інвестиційну діяльність, що дає змогу розмежувати НФУ як об'єкт інвестування і як інвестора [8; 9]. Нормативну основу дослідження становлять закони України "Про інвестиційну діяльність" і "Про фінансові послуги та фінансові компанії", а регуляторний контекст конкретизують матеріали НБУ [5; 6; 11]. Ці джерела визначають засади фінансових послуг, ліцензування, корпоративного управління, внутрішнього контролю, ризик-менеджменту і комплаєнсу. Міжнародний вимір представлено у звітах Financial Stability Board та OECD. FSB наголошує на зростанні ролі небанківського посередництва, активів НБФІ та потреби моніторингу ризиків [12]. OECD щодо України акцентує на розвитку ліквідніших фінансових ринків, посиленні регулювання, підвищенні довіри до фінансових інститутів, активізації факторингу, лізингу та пенсійних механізмів [13; 14]. Отже, наявні дослідження формують базу для аналізу НФУ, однак економічний зміст їхнього інвестиційного потенціалу як системної управлінсько-економічної здатності потребує уточнення, зокрема щодо структурних контурів, зв'язку з інвестиційною привабливістю та ризиками, ролі бюджетування, індикаторів ефективності й логіки практичного управління.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є обґрунтування економічної сутності інвестиційного потенціалу небанківських фінансових установ, визначення його структури, чинників формування та реалізації, а також розроблення авторського підходу до оцінювання й управління цим потенціалом в умовах розвитку фінансового ринку України. Для досягнення мети узагальнено наукові підходи до НФУ як суб'єктів інвестиційного процесу, розмежовано суміжні категорії, уточнено зміст інвестиційного потенціалу, систематизовано його компоненти, використано дані НБУ та запропоновано систему індикаторів і логіку механізму управління.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Економічна сутність інвестиційного потенціалу небанківських фінансових установ зумовлена їхньою роллю у фінансовому посередництві. На відміну від підприємств реального сектору, НФУ не лише залучають капітал, а й розміщують акумульовані ресурси у фінансові інструменти, кредити, лізингові та факторингові активи. Тому цей потенціал не зводиться до обсягу активів чи капіталу, а залежить від структури зобов'язань, якості резервів, строкості ресурсної бази, ліквідності, нормативів, інвестиційної політики та ризик-менеджменту.

Необхідно розмежовувати суміжні категорії. Фінансовий потенціал відображає здатність НФУ забезпечувати діяльність, виконувати зобов'язання, підтримувати ліквідність і капіталізацію. Ресурсний потенціал охоплює власний капітал, залучені кошти, резерви, пенсійні активи, внески, кредитні ресурси й прибуток. Інвестиційна активність характеризує фактичне розміщення коштів, а інвестиційна спроможність — можливість таких операцій у певний період. Інвестиційний потенціал є ширшим поняттям, оскільки поєднує ресурси, компетентність менеджменту, регуляторну відповідність, контроль ризиків і здатність формувати результат.

Інвестиційний потенціал НФУ доцільно визначати як інтегровану здатність установи формувати ресурсну базу, трансформувати її в інвестиційні активи та фінансові послуги, підтримувати прийнятне співвідношення доходності, ліквідності й ризику, дотримуватися вимог регулятора та створювати економічний ефект. Таке трактування враховує відмінності НФУ за якістю портфеля, стійкістю доходів та ефективністю управління.

Ключовою ознакою цього потенціалу є сегментна неоднорідність. У страховиків він формується через резерви, активи, інвестиційні доходи та платоспроможність; у страховиків життя — через довгострокові зобов'язання й інституційне інвестування; у кредитних спілках — через членську ресурсну базу, якість кредитного портфеля й ліквідність. У фінансових компаніях він реалізується через кредитування, факторинг, лізинг і гарантії, але залежить від капіталізації, фінансування та контролю ризиків; у ломбардах — від якості застави й оборотності портфеля.

Дані НБУ за IV квартал 2025 року підтверджують потребу сегментного оцінювання: активи НФУ зросли на 10,1% за квартал, але за рік скоротилися на 0,2%, а їхня частка в активах фінансового сектору становила 8,8% [5]. Це засвідчує їхню роль у фінансовому посередництві за обмеженої бази.

Найстійкіші ознаки нарощення інвестиційного потенціалу продемонстрували страховики. Активи ризикових страховиків зросли на 8,0% за квартал і на 37,9% за рік, а прийнятні активи для покриття технічних резервів — на 6,8% і 44,9%. Частка ліквідних складових у прийнятних активах становила 85,1% у ризиковому страхуванні та 95% у страхуванні життя. Чистий прибуток ризикових страховиків зріс до 5 млрд грн, а фінансовий результат страховиків життя — до 1,8 млрд грн, що підтверджує значення резервів, якості й ліквідності активів, інвестиційного доходу та регуляторної відповідності [5].

Кредитні спілки у IV кварталі 2025 року демонстрували звуження ресурсної бази: активи скоротилися на

3,4% за квартал і на 7,9% за рік, кредитний портфель — на 5,4%, частка непрацюючих кредитів залишалася близькою до 30%, а співвідношення операційних витрат і доходів зросло до 104% [5]. Така динаміка знижує здатність сегмента трансформувати залучені кошти у стійкий фінансовий результат. Фінансові компанії характеризувалися динамічнішою, однак ризиковішою моделлю розвитку: їхні активи за квартал зросли на 11,5%, хоча в річному вимірі зменшилися на 7,1%; обсяг наданих фінансових послуг збільшився на 5,3%, а нових кредитів — на 20,4% [5]. Наведені показники вказують на активізацію небанківського кредитування, факторингу та лізингу, проте така модель потребує належної капіталізації, якісного портфельного управління й посиленого контролю ризиків.

У ломбардів приріст нових кредитів на 3,1% супроводжувався скороченням активів на 5,9%, власного капіталу на 18,0% та погіршенням рентабельності [5]. За таких умов розширення кредитування не може розглядатися як самостійна ознака зміцнення інвестиційного потенціалу, оскільки воно відбувалося на тлі послаблення фінансової стійкості сегмента.

Отже, інвестиційний потенціал НФУ доцільно трактувати як багатокomпонентну категорію, що формується через взаємодію ресурсного, інституційно-регуляторного, управлінського, ризикового, ринкового та результативного контурів. Вони відображають стабільність ресурсів; регуляторні вимоги; якість інвестиційної стратегії та бюджетування; здатність обмежувати ризики; доступ до фінансових інструментів, клієнтської бази й інфраструктури; спроможність перетворювати ресурси на дохідність, фінансову стійкість, інвестиційну привабливість і конкурентоспроможність НФУ.

У межах авторського узагальнення інвестиційний потенціал небанківських фінансових установ можна трактувати як результат взаємодії двох площин: потенціалу формування ресурсів і потенціалу їх реалізації. Перша охоплює власний капітал, залучені кошти, резерви, внески, фінансові потоки від клієнтів, прибуток та доступ до зовнішнього фінансування. Друга характеризує здатність установи розміщувати ці ресурси, забезпечувати дохідність, підтримувати ліквідність, управляти ризиками, виконувати регуляторні нормативи й формувати довіру клієнтів, інвесторів і партнерів. Отже, ресурсна площина показує, якими фінансовими можливостями володіє або може володіти НФУ, а реалізаційна — наскільки установа здатна перетворити їх на стійкий економічний результат.

Таке розмежування є принциповим для оцінювання інвестиційного потенціалу. Значний обсяг активів за відсутності ефективного ризик-менеджменту, прозорого корпоративного управління, стабільної прибутковості та нормативної дисципліни не може вважатися ознакою високого потенціалу. Натомість менша за масштабом установа може мати якісніший інвестиційний потенціал, якщо її діяльність спирається на достатній капітал, контрольовані ризики, збалансовану структуру активів, ефективне бюджетування інвестицій і прозору власність. Тому інвестиційний потенціал НФУ є не статичним запасом ресурсів, а управлінською здатністю забезпечувати їх результативне та безпечне використання.

Важливою характеристикою цієї здатності є інвестиційна привабливість, яка відображає готовність власників, інвесторів, партнерів і клієнтів довіряти установі ресурси або користуватися її фінансовими продуктами. Для НФУ вона визначається якістю звітності, прозорістю власності, репутацією, ринковою позицією, якістю активів, прибутковістю, внутрішнім контролем, виконанням нормативних вимог та історією дотримання зобов'язань. Закон України "Про фінансові послуги та фінансові компанії" закріплює вимоги до структури власності, корпоративного управління, внутрішнього контролю, управління ризиками та комплаєнсу для фінансових компаній і ломбардів [11]. Це підтверджує зв'язок інвестиційної привабливості НФУ з якістю управління та регуляторною дисципліною.

Механізм управління інвестиційним потенціалом НФУ має поєднувати стратегічний, ресурсний, портфельний, ризиковий, бюджетний і контрольний блоки. Стратегічний блок визначає модель інвестиційної діяльності, допустимий ризик, пріоритетні інструменти та місце установи на фінансовому ринку. Ресурсний блок забезпечує формування капіталу, резервів, залучених коштів і строкової структури зобов'язань. Портфельний блок відповідає за розміщення активів з урахуванням ліквідності, дохідності й ризику. Ризиковий блок передбачає ліміти, процедури оцінювання ризиків, сценарний аналіз і диверсифікацію. Бюджетний блок визначає ресурси для інвестиційних операцій, доходи, витрати, резерви й прогнозний фінансовий результат. Контрольний блок забезпечує моніторинг ефективності, нормативної відповідності та коригування стратегії.

Бюджетування інвестицій у НФУ має враховувати специфіку фінансового посередництва. На відміну від класичного інвестиційного бюджетування підприємств, орієнтованого на капітальні вкладення у виробничі активи, НФУ повинні узгоджувати інвестиційний бюджет із бюджетом ліквідності, резервів, нормативного капіталу та ризиків. Для страховиків це означає відповідність інвестиційного портфеля технічним резервам і прогнозним виплатам; для кредитних спілок — баланс між кредитуванням членів, депозитною базою, резервами під очікувані кредитні збитки та ліквідністю; для фінансових компаній — визначення допустимих обсягів кредитування, факторингу чи лізингу з урахуванням капіталу, вартості фінансування та якості дебіторської заборгованості; для ломбардів — контроль оборотності заставного кредитування, прибутковості та достатності власного капіталу.

У міжнародному контексті зростання ролі небанківського фінансового посередництва супроводжується підвищеною увагою до ризиків. За даними FSB, у 2024 році сектор небанківського фінансового посередництва становив 51,0% глобальних фінансових активів, а його активи зростали удвічі швидше, ніж активи банківського сектору [12]. Це підтверджує системну значущість НБФІ та актуалізує питання прозорості, взаємозв'язків із банками, оптового фінансування, кредитних експозицій і статистичного моніторингу.

Звіти OECD щодо України засвідчують, що розвиток фінансових ринків потребує зміцнення довіри до інститутів, розширення ролі інституційних інвесторів, удосконалення регуляторного середовища та підвищення фінан-

Таблиця 1. Система оцінювання інвестиційного потенціалу небанківських фінансових установ

Контур оцінювання	Зміст оцінювання	Типові індикатори	Управлінське значення
Ресурсний	Наявність, стабільність і строкова структура фінансових ресурсів.	активи; власний капітал; залучені кошти; резерви; частка високоліквідних активів; динаміка ресурсної бази.	Визначає межі інвестиційної спроможності та потребу в додатковому фінансуванні.
Інституційно-регуляторний	Відповідність законодавчим і регуляторним вимогам, прозорість власності та якості управління.	наявність ліцензії; прозорість структури власності; виконання нормативів; система внутрішнього контролю; комплаєнс.	Знижує регуляторний ризик і підвищує довіру інвесторів, клієнтів та партнерів.
Портфельний	Якість і диверсифікація активів, відповідність портфеля характеру зобов'язань.	частка інвестиційних активів; концентрація портфеля; частка проблемних активів; покриття резервами; строковий розрив активів і зобов'язань.	Дас змогу оцінити якість трансформації ресурсів у дохідні активи.
Ризиковий	Здатність ідентифікувати, вимірювати, обмежувати та покривати ризики.	кредитний ризик; ринковий ризик; ризик ліквідності; операційний ризик; резерви; стрес-сценарії; ризикові ліміти.	Забезпечує фінансову стійкість і запобігає втраті інвестиційного потенціалу.
Результативний	Економічний ефект від використання інвестиційного потенціалу.	рентабельність активів; рентабельність капіталу; інвестиційні доходи; чистий прибуток; операційна ефективність.	Показує, чи перетворюються ресурси та управлінські рішення на стійкий фінансовий результат.
Стратегічний	Здатність НФУ підтримувати конкурентоспроможність і довгостроковий розвиток.	наявність інвестиційної стратегії; бюджетування інвестицій; сценарне планування; цифрова аналітика; ринкова частка; репутація.	Формує основу для довгострокового нарощування потенціалу і підвищення інвестиційної привабливості.

Джерело: розроблено авторами на основі узагальнення [1–14].

сової грамотності населення [13; 14]. У звіті 2026 року зазначено, що участь населення України в інвестиційних фондах і вкладеннях у цінні папери українських компаній залишається нижчою за 3%, тоді як розвиток факторингу, лізингу та накопичувальних пенсій може розширити джерела фінансування [14]. Отже, інвестиційний потенціал НФУ залежить не лише від внутрішньої фінансової стійкості, а й від глибини ринку капіталу, довіри споживачів, якості фінансової інфраструктури та наявності інструментів для довгострокового розміщення ресурсів.

Оцінювання інвестиційного потенціалу НФУ має бути багаторівневим. На першому рівні доцільно оцінювати ресурсну базу: обсяг активів, власний капітал, залучені кошти, резерви, строкову структуру ресурсів, частку високоліквідних активів. На другому рівні — якість активів і портфеля: частку проблемних кредитів, диверсифікацію вкладень, концентрацію ризиків, покриття резервами, відповідність активів зобов'язанням. На третьому рівні — результативність: рентабельність активів, рентабельність капіталу, інвестиційні доходи, чистий фінансовий результат, маржинальність операцій. На четвертому рівні — ризики і регуляторну відповідність: нормативи капіталу, ліквідності, платоспроможності, внутрішній контроль, комплаєнс і прозорість власності. На п'ятому рівні — стратегічну спроможність: наявність інвестиційної стратегії, бюджетування, аналітики, сценарного планування та механізмів коригування рішень (Табл. 1).

Запропонована система оцінювання дає змогу перейти від описового аналізу НФУ до управлінського підходу. Її практична цінність полягає в тому, що вона поєднує показники поточного фінансового стану з індикаторами стратегічної здатності установи нарощувати інвестиційний потенціал. Для регулятора така система може бути корисною при моніторингу стійкості сегментів ринку, для менеджменту НФУ — під час розроблення інвестиційної стратегії, для інвесторів і партнерів — під час оцінювання інвестиційної привабливості установи.

Узагальнену логіку управління інвестиційним потенціалом НФУ можна подати як послідовність взаємопов'язаних управлінських дій: формування ресурсної бази; оцінювання регуляторних і ринкових обмежень; бюджетування інвестицій; вибір портфельної структури; оцінювання ризиків; реалізація інвестиційних операцій; моніторинг ефективності; коригування стратегії. Така послідовність відображає не лінійний, а циклічний характер управління, оскільки результати моніторингу мають повертатися до етапу стратегічного планування і впливати на наступні рішення (Рис. 1).

Рис. 1. Концептуальна модель управління інвестиційним потенціалом НФУ

Джерело: розроблено авторами.

Наведена модель підкреслює, що управління інвестиційним потенціалом НФУ не може зводитися до розміщення тимчасово вільних коштів. Йдеться про цілісний механізм, у якому ресурсна база, інвестиційні рішення, ризик-менеджмент, бюджетування, регуляторна відповідність і результативність повинні бути узгоджені між собою. Якщо будь-який елемент цього механізму є слабким, потенціал установи не реалізується повною мірою. Наприклад, наявність значних ресурсів без належної системи управління ризиками може призвести до погіршення якості активів; висока інвестиційна активність без достатнього капіталу — до втрати стійкості; формальне виконання нормативів без стратегічного планування — до низької конкурентоспроможності.

У практичному вимірі управління інвестиційним потенціалом небанківських фінансових установ доцільно розглядати як послідовний управлінський цикл. Його початковим етапом є діагностика стану установи, що охоплює аналіз активів, капіталу, резервів, зобов'язань, ліквідності, прибутковості, структури портфеля, концентрації ризиків і внутрішнього контролю. На цій основі визначаються стратегічні орієнтири: підтримання платоспроможності, нарощення інвестиційних доходів, розширення фінансових послуг і підвищення інвестиційної привабливості. Далі формується інвестиційний бюджет із визначенням ресурсів для розміщення, очікуваної дохідності, витрат, резервування та рівня ризику. Реалізація інвестиційних рішень має супроводжуватися моніторингом ліквідності, дохідності, ризиків і нормативної відповідності, а завершальним елементом циклу є оцінювання результативності та коригування стратегії.

Елемент наукової новизни полягає в трактуванні інвестиційного потенціалу НФУ не як суми ресурсів і не як фактичної інвестиційної активності, а як інтегрованої здатності установи формувати, захищати, розміщувати й відтворювати фінансові ресурси в умовах регуляторних обмежень, ризиковості та конкуренції. Такий підхід поєднує ресурсну, інституційну, управлінську, ризикову, ринкову й результативну логіку аналізу та дає змогу розглядати інвестиційний потенціал як елемент фінансової архітектури ринку, що впливає на інвестиційний капітал, якість посередництва та стійкість фінансової системи.

Практична значущість підходу полягає в можливості його використання для розроблення внутрішніх положень щодо інвестиційної діяльності, формування інвестиційних бюджетів, побудови системи індикаторів ефективності, управлінської звітності, оцінювання інвестиційної привабливості, визначення потреби в капіталі та вдосконалення ризик-менеджменту. Для страхових компаній це означає аналіз відповідності активів технічним резервам; для кредитних спілок — контроль якості кредитного портфеля; для фінансових компаній — оцінювання фінансових операцій; для ломбардів — контроль достатності капіталу й оборотності портфеля.

Отже, економічна сутність інвестиційного потенціалу НФУ розкривається через здатність установ бути надавачами фінансових послуг і суб'єктами формування інвестиційних потоків. Реалізація такої ролі потребує фінансової стійкості, прозорості, ризик-орієнтованого управління, ефективного бюджетування та стратегічної орієнтації на довгострокову конкурентоспроможність.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проведене дослідження дає підстави визначити інвестиційний потенціал небанківських фінансових ус-

танов як складну економічну категорію, що не зводиться до обсягу активів, капіталу чи факту інвестиційних операцій. Його зміст полягає в здатності НФУ акумулювати ресурси, трансформувати їх в інвестиційні активи й фінансові послуги, підтримувати співвідношення дохідності, ліквідності та ризику, дотримуватися регуляторних вимог і формувати стійкий результат.

Інвестиційний потенціал НФУ формується через взаємодію ресурсного, інституційно-регуляторного, управлінського, ризикового, ринкового та результативного контурів. Ресурсний контур характеризує обсяг і стабільність фінансових можливостей; інституційно-регуляторний — правові й наглядні умови їх використання; управлінський — якість стратегії, бюджетування й контролю; ризиковий — здатність обмежувати втрати; ринковий — доступ до фінансових інструментів; результативний — спроможність забезпечувати дохідність, стійкість, інвестиційну привабливість і конкурентоспроможність.

За даними НБУ за IV квартал 2025 року встановлено неоднорідність реалізації цього потенціалу в сегментах НФУ. Страховики демонструють зростання активів, високу ліквідність прийнятних активів і роль інвестиційних доходів у прибутковості. Фінансові компанії відновлюють кредитування та фінансові послуги, однак їхній потенціал слід оцінювати з урахуванням капіталізації, портфеля й ризиків. Кредитні спілки та ломбарди мають обмеження, пов'язані зі скороченням активів, ефективністю, якістю портфеля і динамікою капіталу.

Запропонована система оцінювання передбачає використання ресурсних, портфельних, ризикових, регуляторних, результативних і стратегічних індикаторів. Вона дає змогу визначати поточний стан установи та її здатність нарощувати потенціал у довгостроковій перспективі. Практична цінність підходу полягає у його використанні для розроблення інвестиційної стратегії, бюджетування, управлінської звітності, моніторингу ризиків і підвищення інвестиційної привабливості НФУ. Подальші дослідження доцільно спрямувати на кількісну методику інтегрального оцінювання цього потенціалу за сегментами НФУ.

Література:

1. Дребот Н. П., Танчак Я. А., Миколишин М. М. Тенденції розвитку небанківських фінансових установ на ринку фінансових послуг України. Науковий вісник НЛТУ України. 2020. Т. 30. № 1. С. 109—114. DOI: <https://doi.org/10.36930/40300119>.
2. Ільчук В. П., Шпомер Т. О., Шпомер А. М. Інвестиційний потенціал небанківських фінансових установ у системі забезпечення сталого розвитку національної економіки. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2022. № 4(32). С. 279-290. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-4\(32\)-279-290](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-4(32)-279-290).
3. Ільчук В. П., Шпомер Т. О., Шпомер А. М. Механізм формування інвестиційного потенціалу небанківських фінансових установ. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2023. № 1 (33). С. 123—138. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-1\(33\)-123-138](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-1(33)-123-138).
4. Ільчук В. П., Шпомер Т. О., Шпомер А. М. Оцінка інвестиційного потенціалу небанківських фінансових установ. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2023. Т. 2. № 19. С. 143—159. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.2.19.143-159>.

5. Національний банк України. Огляд небанківського фінансового сектору. Березень 2026 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2026-03.pdf?v=16 (дата звернення: 24.04.2026).

6. Національний банк України. Регулювання ринку небанківських фінансових послуг. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/regulation-nonbank-fs-market> (дата звернення: 24.04.2026).

7. Nieizviestna O. V., Slobodyanyuk N. O., Voloshyna S. V., Gudzy Y. F. Дослідження інвестиційної спроможності небанківських фінансових інститутів України. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2019. Vol. 3 (30). P. 375—390. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i30.179813>.

8. Поліщук Є. А. Підходи щодо сутності поняття "небанківські фінансові установи" в контексті участі в інвестиційному процесі. Формування ринкової економіки. 2013. № 29. С. 406—415. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/fa82df56-6517-4758-938e-b557c1384666/download> (дата звернення: 24.04.2026).

9. Поліщук Є. А. Характеристика інвестиційної діяльності небанківських фінансових установ. Фінанси, облік і аудит. 2014. Вип. 2 (24). С. 95—106. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/d7e19941-bc50-49fb-9794-a9d7f378ec79/download> (дата звернення: 24.04.2026).

10. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII // База даних "Законодавство України" / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1560-12> (дата звернення: 24.04.2026).

11. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 № 1953-IX // База даних "Законодавство України" / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1953-20> (дата звернення: 24.04.2026).

12. Financial Stability Board. Global Monitoring Report on Nonbank Financial Intermediation 2025. Basel: FSB, 2025. URL: <https://www.fsb.org/uploads/P161225.pdf> (дата звернення: 24.04.2026).

13. OECD. Mapping Ukraine's Financial Markets and Corporate Governance Framework for a Sustainable Recovery. Paris: OECD Publishing, 2025. DOI: <https://doi.org/10.1787/866c5c44-en>. URL: https://www.oecd.org/en/publications/mapping-ukraine-s-financial-markets-and-corporate-governance-framework-for-a-sustainable-recovery_866c5c44-en.html (дата звернення: 24.04.2026).

14. OECD. Stronger Financial Markets and Institutions for Ukraine's Recovery. Paris: OECD Publishing, 2026. DOI: <https://doi.org/10.1787/0c41c8ac-en>. URL: https://www.oecd.org/en/publications/stronger-financial-markets-and-institutions-for-ukraine-s-recovery_0c41c8ac-en.html (дата звернення: 24.04.2026).

References:

1. Drebot, N. P., Tanchak, Ya. A. and Mykolyshyn, M. (2020), "Trends in the development of non-bank financial institutions in the financial services market of Ukraine", Scientific Bulletin of UNFU, vol. 30, no. 1, pp. 109—114. <https://doi.org/10.36930/40300119>.

2. Ilchuk, V. P., Shpomer, T. O. and Shpomer, A. M. (2022), "Investment potential of non-bank financial institutions in the system of ensuring sustainable development of the national economy", Problems and Prospects of

Economics and Management, vol. 4(32), pp. 279—290. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-4\(32\)-279-290](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-4(32)-279-290).

3. Ilchuk, V. P., Shpomer, T. O. and Shpomer, A. M. (2023), "Mechanism for forming the investment potential of non-bank financial institutions", Problems and Prospects of Economics and Management, vol. 1 (33), pp. 123—138. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-1\(33\)-123-138](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-1(33)-123-138).

4. Ilchuk, V. P., Shpomer, T. O. and Shpomer, A. M. (2023), "Assessment of the investment potential of non-banking financial institutions", The Actual Problems of Regional Economy Development, vol. 2, no. 19, pp. 143—159. <https://doi.org/10.15330/apred.2.19.143-159>.

5. National Bank of Ukraine (2026), "Overview of the non-bank financial sector. March 2026", available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2026-03.pdf?v=16 (Accessed 24 April 2026).

6. National Bank of Ukraine (2026), "Regulation of the non-bank financial services market", available at: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/regulation-nonbank-fs-market> (Accessed 24 April 2026).

7. Nieizviestna, O.V., Slobodyanyuk, N.O., Voloshyna, S.V. and Gudzy, Y.F. (2019), "Research of investment capacity of non-bank financial institutions of Ukraine", Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, vol. 3 (30), pp. 375—390. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i30.179813>.

8. Polishchuk, Ye. A. (2013), "Approaches to the essence of the concept of non-bank financial institutions in the context of participation in the investment process", Formuvannia rynkovoї ekonomiky, no. 29, pp.406—415, available at: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/fa82df56-6517-4758-938e-b557c1384666/download> (Accessed 24 April 2026).

9. Polishchuk, Ye. A. (2014), "Characteristics of investment activity of non-bank financial institutions", Finance, Accounting and Audit, vol. 2 (24), pp. 95—106, available at: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstreams/d7e19941-bc50-49fb-9794-a9d7f378ec79/download> (Accessed 24 April 2026).

10. Verkhovna Rada of Ukraine (1991), Law of Ukraine "On Investment Activity", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1560-12> (Accessed 24 April 2026).

11. Verkhovna Rada of Ukraine (2021), Law of Ukraine "On Financial Services and Financial Companies", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1953-20> (Accessed 24 April 2026).

12. Financial Stability Board (2025), Global Monitoring Report on Nonbank Financial Intermediation 2025, FSB, Basel, available at: <https://www.fsb.org/uploads/P161225.pdf> (Accessed 24 April 2026).

13. OECD (2025), Mapping Ukraine's Financial Markets and Corporate Governance Framework for a Sustainable Recovery, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/866c5c44-en>.

14. OECD (2026), Stronger Financial Markets and Institutions for Ukraine's Recovery, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/0c41c8ac-en>.

Отримано редакцією журналу / Received: 28.04.26

Професійно рецензовано / Revised: 04. 05.26

Дата публікації / Published: 12.05.26